

2/5 Sloučeniny kovů

Sloučeniny kovů I.A skupiny

- některé (pseudo)binární a další sloučeniny probrány u hodin 1/12, 1/13, 2/2
- 1) $\text{Na}_2\text{CO}_3 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$ „soda“ - pálením $\rightarrow \text{Na}_2\text{CO}_3$; výroba mýdla, skla, prací prášky, textilní a papírenský průmysl
- 2) NaHCO_3 - „jedlá soda“ - snižuje kyselost žaludečních šťáv; součást prášků do pečiva, šuměnek; dřívě hašení
- 3) NaNO_3 - pro průmyslová hnojiva; v přírodě v čilském ledku (s příměsí jodičnanu sodného), silný oxidant
- 4) KOH - pro draselná, mazlavá mýdla
- 5) KCl - pro hnojiva; výroba draselných solí, fotografická emulze
- 6) K_2CO_3 - „potaš“ - pro draselná mýdla a skla; leštadlo, textilní průmysl
- 7) K_2SO_4 - draselné hnojivo [draslík je biogenní prvek důležitý pro tvorbu cukrů a škrobů $\rightarrow$ dodává se rostlinám formou draselných hnojiv]; sklářství, příprava kamence draselného-hlinitého

Sloučeniny kovů II.A skupiny

- 1) MgO (pálená magnézie) - žáruvzdorný materiál pro vyzdívkou metalurgických pecí
- 2) $\text{MgSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$ pro lékařství (projímá), barvířství
- 3) $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$ - způsobuje spolu s $\text{Mg}(\text{HCO}_3)_2$ přechodnou tvrdost vody, kterou lze odstranit varem
- 4) $\text{CaCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ - pro chlazení, apretaci tkanin, bezvodý se používá pro vysoušení
- 5) CaSO_4 - způsobuje spolu s MgSO_4 trvalou tvrdost vody
- 6) $\text{Ca}(\text{NO}_3)_2$ - dusíkaté průmyslové hnojivo
- 7) BaSO_4 - plnidlo při výrobě křídových papírů, součást bílých pigmentů, bílá krycí malířská hlinka, kontrastní látka při rentgenování zaživacího traktu

Sloučeniny kovů III.A a IV.A skupiny

- 1) $\text{Al}_2(\text{SO}_4)_3 \cdot 18\text{H}_2\text{O}$ - mořidlo, klížení papíru
- 2) $\text{KAl}(\text{SO}_4)_2 \cdot 12\text{H}_2\text{O}$ (kamenec) - koželužství, barvířství, výroba papíru, zásypy
- 3) SnO_2 se používá jako leštící prostředek a pro bílé glazury a smalty
- 4) SnS_2 sulfid cínčitý tvoří průsvitné lesklé zlatožluté lístky; používá se pro „zlcení“
- 5) SnCl_2 - mořidlo
- 6) $\text{SnCl}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ - redukční činidlo, vylučuje Au, Ag, Hg
- 7) Pb_3O_4 tetraoxid olovnato-olovitý - suřík (mínium) – antikoroziní nátěry
- 8) PbS sulfid olovnatý (nerost galenit) - krystalický, stříbrně šedý; pro výrobu olova
- 9) PbI_2 - v analytické chemii („zlatý déšť“)
- 10) PbCrO_4 - chroman olovnatý - chromová žluť se používá jako barvivo

Sloučeniny kovů vedlejších skupin

- 1) TiO_2 titanová běloba (stálá, nezávadná, dobře kryjící), při výrobě papíru, plnivo plastů
- 2) TiN tvrdost 9-10 (pro brusné materiály); slitiny s Cu (superpružné), s Ni (s tvarovou pamětí)
- 3) TiCl_3 pro redukci v analytické chemii
- 4) $\text{KCr}(\text{SO}_4)_2 \cdot 12\text{H}_2\text{O}$ kamenec chromitý; tmavěfialová látka pro barvířství a koželužství
- 5) Cr_2O_3 pro přípravu čistého chromu, zelené barvivo pro bankovky, sklo a porcelán
- 6) $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$ dichroman draselný; používá se v analytické chemii a jako oxidační činidlo
- 7) CrO_3 - silné oxidační činidlo
- 8) chromany a dichromany - v analytické chemii; směs $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$ s koncentrovanou H_2SO_4 (kyselina chromsírová) - pro odstraňování nečistot z laboratorního skla
- 9) Mn_2O_7 je zelenohnědá olejovitá kapalina (jediný oxid, který je za běžné teploty kapalný)
- 10) KMnO_4 silné oxidační a desinfekční činidlo, bělení textilu, analytická chemie, pyrotechnika
- 11) MnO_2 ruda burel, oxidační činidlo, katalyzátor, černé barvivo ve sklářství; suché baterie
- 12) NiO : barvení skla a glazur na zeleno
- 13) CuFeS_2 chalkopyrit, azurit $2\text{CuCO}_3 \cdot \text{Cu}(\text{OH})_2$, malachit $\text{CuCO}_3 \cdot \text{Cu}(\text{OH})_2$
- 14) Cu_2O (nerost kuprit); čistý oxid pro barvení skla a smaltů na červeno, hubení škůdců
- 15) $\text{Cu}(\text{OH})_2$ při výrobě celulózy AgBr, AgCl foto, film, papíry
- 16) AgNO_3 fotomateriály, desinfekce, lácis; vyredukován Ag tvoří lesklé povlaky na skle ($\rightarrow$ zrcadla, vánoční ozdoby)
- 17) AuCl_3 se používá pro barvení skla, smaltů a pro zlcení
- 18) ZnO je zinková běloba; pro masti, zásypy
- 19) ZnCl_2 pro impregnaci dřeva, lékařství, organická barviva
- 20) CdS - žlutá malířská barva
- 21) HgS rumělka; užívá se jako červené barvivo do hlinek a nátěrů
- 22) Hg_2Cl_2 - kalomel ($\text{Hg} + \text{HgCl}_2$) na elektrody, dřívě využíván jako projímadlo
- 23) HgCl_2 prudký jed, váže se na bílkoviny; zředěný roztok je na moření osiv, ochranu dřeva proti hnilobě a fotografie

Úkol

- 1) Napište rovnici reakce $\text{Na}_2\text{CO}_3 + \text{CaCl}_2$ (odstraňování stálé tvrdosti vody).

Řešení